

E. GANGL:

Kapetan Hrnjak.

I.

apetan Hrnjak je bil mož junaške rasti in ponosne hoje. Otroci smo ga dobro poznali, ker je pogostoma prijahal v Metliko s svojega doma na Vivodini, kjer je živel v pokoju. Lepa žival je bil njegov vranec. Dlaka se mu je svetila, kakor bi bil odet z žametom. V sedlu je sedel Hrnjak visoko vzravnan in si je vihal svoje košate brke, ki so mu visele pod nosom kakor dva veвериčja repa. Te Hrnjakove brke so bile nam otrokom najbolj všeč. Brez skrbi bi se lahko obesil nanje — tako smo si šepetali med seboj — in se zavihnel kapetanu Hrnjaku pod nos.

Vrancu je bilo Miško ime. Bil je krotak, da smo se otroci brez strahu sukali okrog njega. Kapetanu Hrnjaku je ugajalo, ker smo radi imeli tudi njegovega Miška. Ko je prijezdil na njem v mesto, se je Miško kar sam ustavil pred prvo prodajalnico. Iz nje je brez poziva prinesel trgovec Rajmar že dogovorjeno količino sladkorja, od katere je en del dobil Miško, ostali del pa je kapetan razdelil med nas. Z gospodarjem je običajno prišel tudi njegov sluga Marko. Ta je z Vivodine do Metlike korakal poleg jezdeca, ki ga je Miško nesel umerjenih, lahkkih korakov. Spotoma sta se Hrnjak in Marko razgovarjala in ogledovala njive, loze in travnike kraj ceste. In kakor bi trenil, sta bila v mestu.

Marko je bil oblečen v široke bregeše in robačo dokolenko, ki jo je objemal visok pas iz rdečega usnja. Preko desne rame mu je ob levem boku visela rdeče pletena torba, kamor je spravil Marko blago, ki ga je bil gospodar nakupil v mestu za domače potrebe. Ko je Hrnjak stopil s konja, ga je Marko odvedel v Hranilovičev hlev, ga privezal k jaslim in nasul vanje krme. Potem je Marko sedel na prag, vzal iz torbe orglice in začel svirati tožnoglasne popevke. In ko je konju udarila godba na sluh, je okrenil lepo glavo od jasli k vratom, nehal s hrustanjem, posluhnil za trenutek, udaril z desno zadnjo nogo ob tla, zamahnil z repom, zadrhtel po okroglih plečih — pa se zopet obrnil k jaslim in h krmi. Prav tako, kakor bi bila Marko in Miško doma — dva zvesta, stara, dobra prijatelja!

In tretji v njihovi družbi — Hrnjak! Njega so nosili opravljeni po mestu od znanca do znanca, ki jih je obilo imel. Živahno je stopal po ulicah, ves gibčen in korenjaški, si sukali brke in prijazno pozdravljali na vse strani. „Kapetan Hrnjak bo sto let star — ali pa še več!“ smo prorokovali otroci, ki smo hodili za njim.

In ko se je dan nagnil daleč čez poldne, se je vrgel Hrnjak v sedlo, potrepljal Miška po vratu, pomignil Marku in izpodbodel konja: „Hajde, Miško moj!“

In so šli korakoma in zložno vsi trije prijatelji vedno dalje in više, po trdi cesti med poljem in hladom pošumevajočih brez, z griča na grič, med visokim koljem trt, zopet z griča v dolino, dokler ni pred njimi na višavi zasijala Vivodina v blesku večernega solnca. Bela cerkev — božji hram — je gorela v sijaju večerne luči, pod njo pa je čakal svojih stanovalcev skromni, tihi Hrnjakov dom, belim zidanicam vrstnik in sosed.

Tu je bil v prizemlju vinski hram, kraj njega je slonel Miškov hlev, ob njem z leseno steno oddeljena čumnata — Markov dvor! Ne bi ga Marko zamenjal z ničemer, niti ne s sijajno sprejemnico dekana Nikole Badovinca od Svete Nedelje, ki je bil pobratim njegovemu gospodu! Kaj bi Marko v sprejemnici dekana Nikole! Kam naj postavi jasli svojemu Mišku, da bi se pogovarjal z njim, na postelji sedeč, v dolgih zimskih nočeh ali ob deževju, ko mu lahko svira na svoje orglice! Kam naj vrže svoje blatne cipele — na mehke preproge ne sme z njimi, na visoko peč tudi ne; samo pod zglavjem, v torbi ali pod pazduho bi jim bilo nepravo mesto!

Izpred hrama je držala v rahli napetosti steza v gorenje prostore, kjer je bila Hrnjakova edina soba, poleg nje kuhinja. Tu je domoval Hrnjak, z Markom je kahal in pospravljal, z njim obdeloval trtje okrog zidanice. On in Marko pa sta se kosala, kdo bi bolj stregel Mišku, kdo bi mu bil večji in boljši prijatelj.

Kadar si je Hrnjak zaželel popolne samote, se je zaprl v svojo sobico in je s trdimi koraki prohajal po njej. Puhal je dim iz pipe in se potapljal v begotne misli. Trdo je stopal po lesenih tleh, da je odmeval vsak korak do Miška in Marka, ki sta brž vedela, da hoče biti gospod sam. „Pa dobro!“ je velel sebi in konju Marko, zapiskal na orglice tih in ponižen napev ter čakal, da se nad hlevom ustavi Hrnjakova stopinja.

To je bilo znamenje, da se je kapetan naslonil ob okno, ki je gledalo po trtju navzdol do nasprotne strani položnega brežička. Brežičku so vrh senčile tri mogočne lipe. Te lipe so rasle na meji Hrnjakovega posestva. Predobro pomni gospodar, da so se košatile v prav takšnem veličastvu že v letih njegove mladosti. Kdo jih je sadil? Kdaj jih je sadil? Kdo imenuj ono osebo? Kdo preštej ona leta? Kdo ve, koliko viharjev je hrumelo nad njimi, ki so se privalili nanje izza temnih Gorjancev z gromom, strelo in točo, s snežnim metežem, s hrumom in šumom! Pokale so veje, vrhovi so se kakor razmršene glave treh velikanov nagibali drug k drugemu in se zopet odmikali vsaksebi; a ko se je plegla vihra, so se lipe ponosno in radostno razprostrle v širjavo — nezmagane, nezmagljive!

K trem lipam je bil obrnjen kapetanov pogled. Na ravnici pod njimi, v senci, v hladni senčici si je postavil klopco — tako vabljivo počivališče v urah brezdelja, ko se človek pogrezne v sanje, ko mu duša prejadra pretekli čas in se spusti v daljnjo, daljnjo bodočnost, da tamkaj zopet zatone v sanjavosti . . .

Marko je dobro vedel, česa je treba Hrnjaku ob takih prilikah. Treba je bilo stopiti k njemu in ga opozoriti: „Gospod kapetan, klopca vas pričakuje; lipe se dolgočasijo, ker vas ni k njim!“

„Dobro, Marko!“ se je glasil odgovor, „malo vendarle misliš name!“

In se je odpravil iz sobe. Zavil je po stezici navzdol in je stopil k Mišku na obisk. Ta je brž začutil gospodarjevo bližino, okrenil glavo k prišlecu, zarezgetal in dvignil ploščati vrat, kakor da se hoče odtrgati od jasli.

„Miško — moj!“ se mu je dobrikal Hrnjak, mu gladil svetlo dlako, ga trepljal po vratu in mu govoril sladke besede: „Ej, sokole moj brzoleteč, ti verni drug starega Hrnjaka! Treba bi ti zlate pšenice in rujnega vinca kakor šarcu kraljeviča Marka, da me dvigneš v viharnem begu v mlada leta nazaj! Hajde, Miško moj! Stoj, postoj, Miško moj! Ni nama treba viharnega bega — lipe, tri lipice zelene čakajo name, tri priče moje mladosti! Tja grem, a k tebi se vrnem. Zdravo, Miško; zdravo, Miško moj!“

Miško pa — kakor bi razumel svojega gospodarja — je stal mirno kot prirastel k tlom in ga gledal z velikimi, vdanimi očmi.

Hrnjak je stopil iz hleva in je ubral pot k svojim lipam, k trem lipicam zelenim. Marko je stal pred zidanico in je gledal za gospodarjem.

„Hajde, Marko! Sviraj!“ se je obrnil ta do Marka.

Marko je potrkal z orglicami ob levo dlan, da je iztepel iz njih prah, potem je začel igrati nanje. V kovinaste jezičke je pihal napetih, zardelih lic, da je bil orglicam glas močan in zvoneč, saj je spremljal gospoda na poti v senco lip, v brezdelje na klopci, v spomine mladosti . . .

Miško je začul glas Markovih orglic, glavo je sklonil v jasli, češ, dobro je tako — vse je v redu!

Hrnjak pa se je popenjal po brežičku navzgor, vedno bolj navzgor do treh lip in do klopce pod njimi. Tja je sedel. Onkraj vrha se je razgrnil pred njim lep, prelep razgled. Vseokrog sama plodovita zemlja — bele ceste so položene po njej, ki drže iz ljube domačije v široki, daleki svet. In tam pod brežičkom dom sosede Bare vdove Vrliničeve in tam v rebri Gorjancev Velika Nedelja in dvorec pobratima Nikole Badovinca!

